

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV (зі змінами та доповненнями) // Вісник Державного комітету архівів України. – 2003. – № 2(14). – С. 15-22.

3. Скришник М.Є. Концептуальні основи організації облікового процесу на підприємстві / М.Є. Скришник // Облік, аналіз, аудит. – 2011. – № 47. – С. 14-25.

4. Муравський В.В. Завдання бухгалтера у повністю автоматизованій системі обліку / В.В. Муравський // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства. Львівська політехніка. – 2009. – С. 99-10.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н, ДОЦЕНТ, БІЛОВОЛ І.Є., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Результати аналізу фінансового стану є тим підґрунтям, на основі якого формується фінансова політика підприємства, розробляється сукупність заходів, відбираються відповідні фінансові механізми, необхідні для реалізації поставленої перед фінансовим менеджером мети.

У наслідок нестабільності економіки України нині значно зросла несвоечасність розрахунків за відвантаженою продукцією, виконані роботи і надані послуги. Це призводить до того, що значна частина оборотних коштів підприємств-виробників виводиться з обігу на невизначений час.

Неблагополучним сигналом для підприємства є підвищення відносної частки дебіторської заборгованості в активах, старіння дебіторських рахунків, зростання кредиторської заборгованості, старіння кредиторських рахунків, переважання кредиторської заборгованості, відставання темпів зростання прибутку від темпів зростання виручки.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках [1]. Прискорення оборотності в динаміці розглядається як позитивна тенденція. Велике значення мають відбір потенційних покупців і визначення умов оплати товарів.

Відбір здійснюється за допомогою таких критеріїв, як дотримання платіжної дисципліни в минулому, прогнозні фінансові можливості покупця по оплаті замовленого ним об'єму продукції, рівень поточної платоспроможності, рівень фінансової стійкості.

Контроль рівня дебіторської і кредиторської заборгованості можна проводити за допомогою абсолютних і відносних показників, що розглядаються в динаміці. Значну увагу викликає контроль за своєчасністю погашення заборгованості дебіторами.

Всі складові дебіторської заборгованості мають різну ліквідність. Тому при розрахунках фінансового стану підприємства необхідно детально проаналізувати, хто винен гроші підприємству та чи є можливість повернути ці гроші найближчим часом. Найбільш ліквідною, як це не дивно, є стаття «Розрахунки з бюджетом», оскільки саме там обліковується податковий кредит. На цю суму автоматично зменшуються відповідні податкові зобов'язання підприємства, але ця стаття не враховується при обчисленні грошових надходжень підприємства. Векселі до отримання у звітах зустрічаються рідко, але теоретично вони мають більшу ліквідність, ніж активи, що відображаються у статті «Розрахунки за товари, роботи та послуги», оскільки вони можуть бути віддані під заставу чи передані в рахунок сплати зобов'язань. Однак на практиці ризик несплати по векселях вищий, ніж ризик несплати за іншими статтями дебіторської заборгованості.

Ліквідність інших статей може бути різною, і конкретні висновки можна зробити тільки за результатами проведеного аналізу.

Фактично дебіторську заборгованість можна розглядати як безвідсоткову позику покупцям чи замовникам, в яку підприємство здійснює інвестування оборотного капіталу.

Аналіз дебіторської заборгованості передбачає перш за все контроль за оборотністю засобів у розрахунках. Крім того, оцінка реального стану розрахунків з дебіторами на підприємстві передбачає використання табличного та графічного способів оцінки дебіторської заборгованості, а також з допомогою абсолютних та відносних показників, що розглядаються у динаміці (так званий R-аналіз).

Підприємство може використовувати для даного аналізу власні статистичні розрахунки ймовірності виникнення безнадійних боргів або застосовувати запропоновану стандартну шкалу розрахунків. Звичайно, що аналіз буде точнішим у разі застосування власної відсоткової шкали, оскільки в такому випадку враховується галузева специфіка операційного циклу та розрахунків підприємства [2]. Але для її розробки необхідні дані про розміри простроченої дебіторської

заборгованості за ряд років та аналіз частки безнадійних боргів, і визначення ймовірності безнадійних боргів та розрахунків на цій основі реальної величини дебіторської заборгованості дасть можливість проаналізувати перспективи інкасації дебіторської заборгованості у майбутніх періодах, а отже, керівництво зможе оцінити необхідний розмір резерву по безнадійним боргам, який підприємству доцільно буде сформувати на наступні періоди [3].

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться, звичайно, у кілька етапів [5].

На першому етапі аналізу оцінюється рівень дебіторської заборгованості підприємства і його динаміка у попередньому періоді. Оцінка цього рівня здійснюється на основі визначення коефіцієнта залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість.

На другому етапі аналізу визначаються середній період інкасації дебіторської заборгованості і кількість її оборотів у досліджуваному періоді (звичайно – рік).

На третьому етапі аналізу вивчається склад дебіторської заборгованості за окремими її видами. Необхідно побудувати таблицю складу та динаміки дебіторської заборгованості. На її основі визначається частка кожного виду дебіторської заборгованості у загальному її обсязі та досліджується динаміка зміни розміру кожного її виду.

На четвертому етапі аналізу оцінюється склад дебіторської заборгованості за окремими її «віковими» групами. Результати такого аналізу представляються у вигляді таблиці, а також графічно. Як табличний, так і графічний способи аналізу базуються на ранжуванні дебіторської заборгованості за строками виникнення. При цьому найбільш поширеним є таке групування (днів): 0-30, 31-60, 61-90, 91-120, 120-150, 150-180, більше 180 та більше 360. Щомісячне ведення такої таблиці дає можливість чітко уявити стан розрахунків зі споживачами і виявити прострочену заборгованість. Аналіз таблиці поліпшує проведення інвентаризації стану розрахунків з дебіторами.

Для оцінки стану дебіторської заборгованості важливо оцінити ймовірність виникнення та розмір безнадійних боргів. Така оцінка є п'ятим етапом аналізу дебіторської заборгованості. На основі ранжування дебіторської заборгованості за термінами її виникнення та статистичних розрахунків ймовірності безнадійних боргів для кожної вікової групи визначається сума безнадійних боргів. Дебіторській заборгованості кожної вікової групи відповідає певний відсоток безнадійних боргів. Із зростанням строків виникнення дебіторської заборгованості цей відсоток зростає.

На шостому етапі аналізу детально розглядається склад простроченої дебіторської заборгованості і середній «вік» простроченої (сумнівної, безнадійної) дебіторської заборгованості.

Результати оцінки стану розрахунків підприємства дають можливість виявити недоліки в їх організації та здійсненні, намітити бажаний їх стан, визначити необхідні для цього шляхи удосконалення та заходи, які необхідно застосувати з даною метою, відібрати з них найбільш прийнятні та доцільні для кожного окремого підприємства і на цій основі розробити комплексну політику управління розрахунками підприємства, яка визначає перспективи покращення їх стану.

Можна виділити такі рекомендації, що дозволяють управляти дебіторською та кредиторською заборгованістю: контролювати стан розрахунків; орієнтуватися на більшу кількість споживачів з метою зменшення ризику несплати одним з них чи декількома; стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості: значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування; залучати установи, які стягують борги, при наявності документальних підтверджень; уникати дебіторів за високим ступенем ризику.

Література.

1. Малій О.Г. Взаємозв'язок організації розрахунків та фінансового становища підприємства / О.Г. Малій, Дин Чжицян // Матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції: «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків: ХНТУСГ, 2014. – 233 с.

2. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2015. – Вип. 161. – С. 227-232.

3. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

4. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / [Чуїс А.В., Корецький М.Х., Кащенко О.А. та ін.]; за ред. д.е.н., професора А.В. Чуїса. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2001. – 404 с.

5. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / Р.А. Слав'юк – Київ : «Центр навчальної літератури», 2004. – 460 с.

6. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.